

REVITALIZACIJA
SLOVENSKEGA
JEZIKA

A SZLOVÉN
NYELV
REVITALIZÁCIÓJA

DS 3: Analiza položaja slovenskega jezika v Porabju na Madžarskem

Katalin Munda Hirnök

Projekt Priložnosti in možnosti za ohranjanje oziroma revitalizacijo slovenščine med slovensko manjšinsko skupnostjo v sosednjih državah v sklopu ciljnega raziskovalnega programa v letu 2016 financirajo Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

INŠTITUT ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA
INSTITUTE FOR ETHNIC STUDIES

Ljubljana, 2016

Kazalo

1. DRUŽBENO-ZGODOVINSKI KONTEKST	4
2. SLOVENŠČINA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU	5
3. DEJAVNIKI OHRANJANJA IN OVIRANJA MANJŠINSKEGA JEZIKA	10
4. ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA	14
5. VIRI IN LITERATURA	15

1. DRUŽBENO-ZGODOVINSKI KONTEKST

Položaj porabskega narečja¹ danes je v tesni povezavi z zgodovinskimi okoliščinami, ki so neposredno vplivali na jezik oziroma jezikovno identiteto porabskih Slovencev. Mukič ugotavlja, da je največja škoda nastala ravno takrat, ko je slovenski knjižni jezik šele nastajal, prekmursko-porabska skupnost pa je ostala zunaj tega procesa, posledično je današnja porabščina zelo oddaljena od knjižne slovenščine (Mukič 2000, 244). Prebivalci na območju današnjega Prekmurja in Porabja so delili skupno usodo v ogrskem delu Avstro-Ogrske monarhije vse do 1. svetovne vojne. S trianonsko mirovno pogodbo je bilo Prekmurje priključeno h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev – pozneje Kraljevina Jugoslavija, devet vasi Porabja pa je ostalo v madžarski državi. Državna meja je pretrgala stike med prebivalci na obeh straneh meje. Po drugi svetovni vojni je zaradi zaostritve političnih odnosov med Madžarsko in Jugoslavijo prišlo do postavitve t. i. železne zaves, ki je za več desetletij otežila oziroma onemogočala stike prebivalcev Porabja z bližnjim prekmurskim jezikovnim prostorom, zato je razvoj porabskega narečja potekal nekoliko drugače in je danes podnarečje prekmurščine (Just 2009, 28).

Izoliranost Porabja je omogočala rabo in ohranjanje porabščine po vaseh vse do konca 60. let 20. stoletja, ko se je območje začelo postopoma odpirati (zaposlovanje v Monoštru, sezonsko zaposlovanje v notranjosti države ipd.). Ti procesi pa so načeli v glavnem enojezično skupnost, madžarščina je vedno bolj prodirala v vaško okolje, popolnoma madžarsko pa je bilo zunanje okolje, kamor so ljudje odhajali na delo. Zaradi pomanjkljivega znanja madžarščine so se porabski Slovenci soočali s težavami, zato so se pospešeno učili madžarsko. Da bi svoje otroke obvarovali težav, ki so jih sami doživljali, so se začeli zavestno pogovarjati z njimi v madžarskem jeziku (Bajzek Lukač 2014, 168, Perger 2009, 344). Omenjeni procesi so pripeljali do pešanja vitalnosti slovenskega jezika, kar potrjujejo izsledki raziskav, ki so bile izvedene na Inštitutu za narodnostna vprašanja in druge. Tako so na primer že izsledki sociološke raziskave *Madžari in Slovenci* (1984) opozorili na zelo nizko kompetenco znanja slovenskega jezika in madžarskega knjižnega jezika pri osnovnošolski populaciji na Gornjem Seniku ter počasen premik iz enojezičnosti v dvojezičnost, nadalje, da

¹ Porabsko narečje je del goriškega prekmurskega narečja, le to pa sodi v panonsko narečno skupino.

slovensko materinščino ohranjajo zgolj cerkev in babice (Győri-Nagy 1987). Podatki raziskave *Medetnični odnosi in narodna identiteta v mestu Monošter* (1993) so nakazali, da je slovenska skupnost na poti opuščanja slovenskega jezika, kar ne velja le za pomanjkljivo poznavanje slovenskega jezika, temveč tudi za domače narečje, ki ga velik delež ljudi slovenskega porekla ne govori več, in zlasti je indikativen generacijski premik, ki kaže, da najmlajši ne govorijo več domačega narečja (Nećak Lük 1998, 248). Tudi novejše raziskave (npr. *Slovenski jezik v Porabju – vloga družine pri razvoju dvojezičnega otroka*, 2014²), kakor tudi terenske izkušnje kažejo, da je prenos domačega jezika s staršev na otroke marsikje načet, ponekod že povsem pretrgan, trgajo pa se tudi jezikovne vezi med starimi starši in vnuki. Madžarščina vse bolj pridobiva funkcijo sporazumevalnega jezika v družini.

Če si je starejša generacija prizadevala, da se nauči madžarščino zato, da bi postala enakovredna z večinsko populacijo oziroma, da bi se obvarovala frustracij zaradi pomanjkljivega znanja madžarščine, današnja mladina vidi ekonomsko perspektivo v učenju madžarščine v drugih tujih jezikov (zlasti nemščine in angleščine). To je povezano z dejstvom, da podjetja s tujim kapitalom v Monoštru dajejo prednost pri zaposlovanju osebam z znanjem tujih jezikov. Drugi pomemben moment je odprtost in bližina meje. Izsledki raziskave o čezmejni mobilnosti prebivalcev Porabja kažejo, da postaja sosednja Avstrija, zaradi bližine in boljše plačanih delovnih mest, pomembna destinacija za iskalce zaposlitve prebivalcev Porabja, tudi mladih (Munda Hirnök, Medvešek 2016). Predpostavljamo, da bi prisotnost slovenskega kapitala pozitivno vplivala na starše, da bi svoje otroke motivirali k učenju slovenskega jezika.

2. SLOVENŠČINA V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROCESU

V Porabju je učenje slovenskega jezika (deloma tudi porabskega narečja) v različnih oblikah³ možno v narodnostnih vrtcih (Gornji Senik, Dolnji Senik, Sakalovci, Števanovci), v monoštrskem vrtcu imajo slovensko skupino, na dvojezičnih šolah (DOŠ Jožefa Košiča

² Projekt je potekal na Inštitutu za narodnostna vprašanja s finančno podporo Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, glej Munda Hirnök, Novak Lukanovič 2016.

³ Dvojezični pouk, t. i. narodnostni pouk slovenskega jezika, fakultativni pouk/krožek.

Gornji Senik, DOŠ Števanovci), na osnovni šoli in na srednjih šolah (Gimnazija Mihályja Vörösmartyja, Srednja strokovna šola Béla III.) v Monoštru (Glej tabelo 1).

Možnosti učenja slovenskega jezika na višjih stopnjah so zunaj avtohtone poselitve, Porabja in sicer v Sombotelu in v Budimpešti.

Tabela 1: Število otrok oziroma učencev, ki so se udeležili pouka slovenskega jezika.

Institucija		Število otrok oz. učencev			
		2010/2011	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Gornji Senik, Jožefa Košiča dvojezična	osnovna šola	59	66	73	70
	vrtec	9	11	11	16
Števanovci, dvojezična	osnovna šola	27	52	54	51
	vrtec	9	10	10	10
Monoštrski združeni vzgojnoizobraževalni zavod (osnovna šola, gimnazija in umetniška šola)	nižji razredi	15 5*	14	5 + 6*	0
	višji razredi	12	11*	3+11*	14 + 4*
	gimnazija	26 5*	22 11*	19 5*	13 + 4*
SZEOB Vrtec Monošter	Monošter	25	25	22	23
Vrtec pravljичni otok	Dolnji Senik	15	17	19	19
	Sakalovci	19	17	16	12
Srednja strokovna šola Béla III. Monošter narodnostni pouk		19		17	11
Skupaj		245	273	271	247

krožek*

Vir: spletna stran Državne slovenske samouprave, <http://www.slovenci.hu/index.php/oktatas-kultura/szloven-nyelvoktatasban-reszesulo-gyermekek-let>

Raba narečja/slovenskega jezika je bila v osnovnih šolah v Porabju vseskozi prisotna, spreminjali pa so se učbeniki s pomočjo katerih se je poučevalo oziroma učni načrti za slovenski jezik. Vse do 80. let 20. stoletja se je slovenščina poučevala s pomočjo narečja, na

začetnem nivoju. Poskus uvajanja dvojezičnega pouka v porabskih šolah sredi 80. let pa je spremenil pogled na pouk slovenske materinščine v Porabju. Namesto prilagojene jezikovne vzgoje sprva v narečju je bila predpisana standardna varianta, ki so jo poučevali s pomočjo učbenikov iz Slovenije. To je povzročilo težave učiteljem, ki niso bili usposobljeni za ta model poučevanja, za učence pa je bil pouk zaradi njihovega skromnega znanja slovenščine prezahteven. Omenjeni poskus uvedbe dvojezičnega pouka (jezik šole oddaljen od jezikovnega okolja učenca) je za porabsko šolstvo pomenil nekajletno stagniranje oziroma nazadovanje. Možnosti rabe domačega narečja je v porabske šole ponovno prinesel učni načrt za slovenski jezik iz leta 1996 (Perger 2009, 347–349).

V osnovnih šolah na Gornjem Seniku in v Števanovcih danes poučujejo slovenščino kot t. i. narodnostno materinščino, ob njej pa tudi tuji jezik (predvsem nemščino). Šoli sta dvojezični, učenci imajo tedensko 5 ur slovenskega jezika, 1 uro spoznavanja slovenstva in dvojezični pouk pri polovici ostalih predmetov.

Osnovno šolo na Gornjem Seniku obiskujejo otroci iz omenjene vasi, z Dolnjega Senika in iz Sakalovcev (tudi romski otroci). Števanovsko osnovno šolo obiskujejo učenci iz omenjene vasi in okoliških vasi (Verica-Ritkarovci, Andovci) ter iz Monoštra oziroma monoštrskega šolskega okoliša. Podatki o številu in strukturi učencev na Gornjem Seniku za šolsko leto 2014/15 kažejo, da na šoli ni dovolj učencev s slovenskim poreklom, zato se mora šola zateči k pridobivanju učencev neslovenskega porekla od drugod. Problematično je, da motivacija za učenje slovenskega jezika pri teh učencih največkrat ni zadostna, to je pa mnogokrat enako tudi pri skupini učencev s slovenskim poreklom (Poročilo, oktober 2014). V istem šolskem letu je števanovsko osnovno šolo obiskovalo 54 učencev, le 18 učencev (33 %) je bilo iz Števanovcev in okoliških vasi, ostalih 36 učencev (67 %) pa iz Monoštra oziroma monoštrskega okoliša (Poročilo februar 2014). Šoli na Gornjem Seniku in v Števanovcih, ki sta od leta 2012 v upravljanju Državne slovenske samouprave⁴, ponujata učencem ugodnosti, ko so: brezplačni prevozi, brezplačni učbeniki, zimska šola v naravi na Rogli, jezikovne počitnice na slovenski obali, zunajšolske dejavnosti in številni privlačni slovenski programi, ki so del slovenskega pouka. K ozaveščanju in motivaciji staršev, da bi svoje otroke

⁴ Tudi vrtca na Gornjem Seniku in v Števanovcih sta v upravljanju Državne slovenske samouprave.

spodbujali k učenju slovenščine pripomore tudi priročnik za starše (Perger 2016). Kljub omenjenim prizadevanjem se je število otrok na obeh šolah, ki so se udeležili pouka slovenskega jezika v šolskem letu 2014/15 v primerjavi s šolskim letom 2013/14 zmanjšalo za slabih 9 %.

Ne razpolagamo s podatki o narodnostni strukturi učencev oziroma staršev, zato bi bilo nujno zbrati in (kontinuirano) spremljati narodno in jezikovno sestavo šolajoče se populacije v Porabju, kakor tudi njihovih staršev. Smo pa v okviru projekta *Stališča staršev do slovenskega jezika oziroma dvo- in večjezičnost* (2016)⁵ s pomočjo ankete⁶ zbrali tudi podatke o narodnostni strukturi, maternem jeziku, rabi jezikov staršev v družinah, katerih otroci obiskujejo vrtce na Gornjem Seniku, Dolnjem Seniku, v Sakalovcih, Števanovcih, Monoštru (slovenska skupina). Razdelili smo 79 vprašalnikov, vrnjenih jih je bilo 67, kar je 84,8 % realizacija.

Pridobljeni podatki kažejo, da se je skoraj dve tretjini staršev opredelila za madžarsko narodnost, četrtnina za madžarsko in slovensko in manj kot desetina za slovensko narodnost (Glej tabelo 2).

Tabela 2: Struktura staršev glede na narodno pripadnost

	število	%
madžarska	43	64,2
slovenska	5	7,5
madžarsko in slovenska	17	25,4
b.o.	2	3,0
skupaj	67	100

Vir: Raziskava »Stališča staršev do slovenskega jezika oziroma dvo- in večjezičnosti«

⁵ Projekt se je izvajal na Inštitutu za narodnostna vprašanja. Nosilka projekta: dr. Katalin Munda Hirnök. Sodelavki: dr. Sonja Novak Lukanovič, dr. Mojca Medvešek. Financer: Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

⁶ Pripravili smo strukturiran vprašalnik s 16 vprašanji zaprtega in odprtega tipa v slovenskem in madžarskem jeziku. Vprašanja, s pomočjo katerih smo želeli evidentirati stališča staršev do slovenskega jezika oziroma dvo- in večjezičnosti, so zahtevala odgovore o naslednjem: demografski podatki anketiranca, narodna oziroma etnična pripadnost, materni jezik, raba jezika v družini, stališča anketirancev o programih in jezikih v vrtcih, o pomembnosti učenja slovenskega jezika za malčke itd.

Večina anketirancev je izjavila, da je njihova materinščina madžarščina, le dve osebi sta navedli slovenščino kot materni jezik, šest oseb je navedlo madžarski in slovenski jezik in dve osebi porabsko narečje in madžarski jezik (Glej tabelo 3).

Tabela 3: Struktura staršev glede na materni jezik

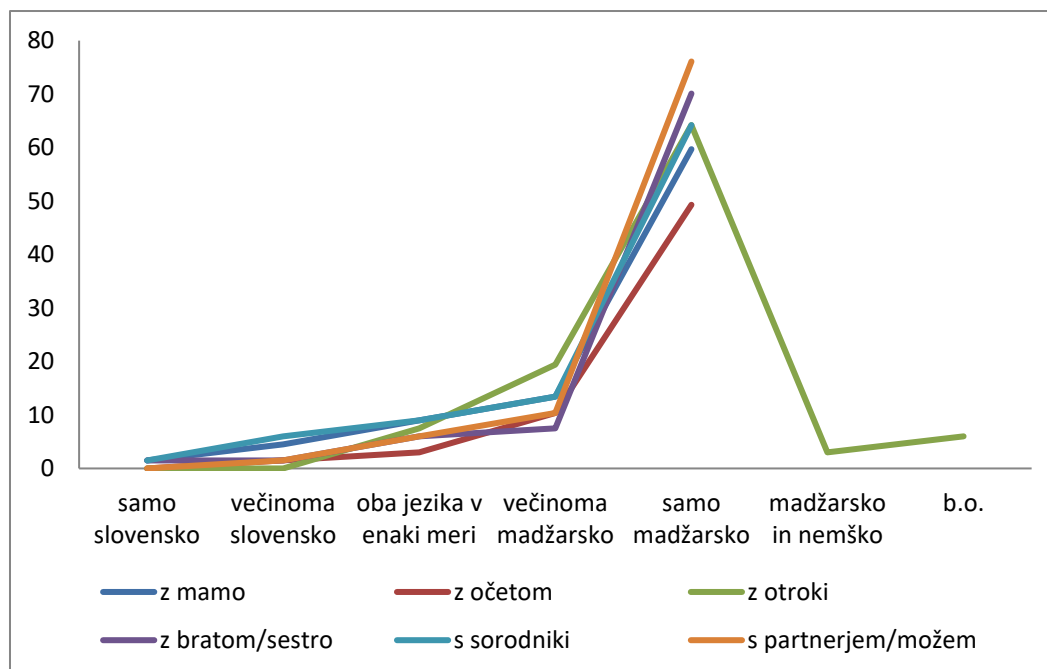
	število	%
madžarski jezik	50	74,6
slovenski jezik	2	3,0
madžarski in slovenski jezik	6	9,0
porabsko narečje-madžarski jezik	2	3,0
b.o.	7	10,4
skupaj	67	100

Vir: Raziskava »Stališča staršev do slovenskega jezika oziroma dvo- in večjezičnosti«

Podatki anketirancev kažejo očitno prevlado madžarskega jezika z vsemi sogovorci. S svojimi starši velika večina anketirancev govori madžarsko, oba jezika oziroma slovenščino uporabljajo le nekateri. Kar se tiče rabe obeh jezikov oziroma slovenskega jezika, je situacija podobna tudi v komunikaciji z drugimi sogovorci. Presenetil nas je podatek, da se nihče izmed anketirancev ne pogovarja z otroki samo v slovenščini, le nekaj posameznikov je izjavilo, da v komunikaciji z otroki uporabljajo oba jezika v enaki meri (Graf 1).

Omenjeni podatki potrjujejo, da je prenos porabskega narečja/slovenskega jezika s staršev na otroke povsem pretrgan.

Graf 1: Odgovori staršev na vprašanje, kateri jezik večinoma uporabljate v družini?

Vir: Raziskava »Stališča staršev do slovenskega jezika oziroma dvo- in večjezičnosti«

3. DEJAVNIKI OHRANJANJA IN OVIRANJA MANJŠINSKEGA JEZIKA

Porabščini in (deloma tudi) slovenskemu jeziku so danes v močno oporo mediji (tednik Porabje⁷, televizijska oddaja Slovenski utrinki⁸, Radio Monošter⁹), (novejša) porabska književnost¹⁰, razvejana kulturna dejavnost (pevski zbori, gledališče, folklorne skupine), kakor tudi politična organiziranost Slovencev po spremembi političnega sistema na Madžarskem.

Ko govorimo o institucionalni podpori jeziku, treba še izpostaviti odprtje obmejnega območja in s tem oživitev stikov s Prekmurjem (Slovenija) tako rekoč na vseh področjih, kar pozitivno vpliva na rabo slovenskega jezika oziroma ozaveščanje prebivalcev, (tudi) staršev, da učenje oziroma znanje slovenskega jezika lahko predstavlja določeno prednost.

⁷ Časopis Porabje, danes tednik, izhaja od leta 1991.

⁸ Oddaja je na sporedu dvakrat mesečno, oddajo predvaja tudi TV Slovenija.

⁹ Radio Monošter ima štiri ure programa vsak dan.

¹⁰ Prepoznavni literarni opus v porabščini (deloma v knjižni slovenščini) so ustvarili npr. ljudska pisateljica Irena Barber, publicist in pisatelj Francek Mukič ter novinar Karel Holec.

Jezikovne (in druge) pravice so danes dokaj dobro urejene tudi z zakoni Madžarske¹¹, Republike Slovenije, meddržavnimi sporazumi in drugimi akti.¹²

V zadnjih letih se je opazno povečala vidna dvojezičnost v porabskih vaseh. Poleg dvojezičnih krajevnih tabel so po vaseh večinoma dvojezično (madžarsko-slovensko/porabsko narečje) označene tudi javne institucije (vrtci, šole, muzejske zbirke, prostori narodnostnih samouprav, gasilski domovi, kulturni domovi ipd.), sakralni objekti itd. Večjezični (madžarsko-slovenski-nemški/angleški) informativni panoji v Porabju posredujejo informacije turistom o zgodovini in bogati kulturni dediščini pokrajine. Samo območje Porabja pa za enkrat ni nikjer označeno. Ker je Porabje del Nacionalnega parka Órség (kakor tudi Trideželnega parka Goričko-Raab-Órség), kjer ne najdemo imena Porabje, se posledično obiskovalci ne zavedajo, da se nahajajo v Porabju. Tega se zavedajo tudi manjšinske strukture v Porabju, ki si prizadevajo za postavitev table, ki bi označevala Porabje kot pokrajino.¹³

Med dejavniki, ki negativno vplivajo na ohranjanje ter razvoj manjšinskega jezika, treba izpostaviti izginjanje porabščine iz cerkvenega življenja. Porabski Slovenci so od leta 2010 ostali brez slovenskega duhovnika. Te vrzeli ne morejo zapolniti slovenske maše, ki se enkrat mesečno izvajajo v Monoštru, na Gornjem Seniku in v Števanovcih. Duhovniki prihajajo iz Prekmurja.

Porabski Slovenci predstavljajo številčno najmanjšo etnično skupnost na Madžarskem (tudi v primerjavi s Slovenci v t.i. zamejstvu). Zadnji popis prebivalstva leta 2011 kaže, da se je v primerjavi s popisom leta 2001 drastično zmanjšalo število oseb, ki so za materni jezik

¹¹ Glej: Magyarország Alaptörvénye Temeljni zakon Madžarske) (2011), https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV in Zakon o pravicah narodnosti (2011), http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV.

¹² Npr. Resolucija o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov 1996, Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja 2006; Zakon o ratifikaciji sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji 1993; Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, 2013.

¹³ Erika Köles Kiss, zagovornica Slovencev na Madžarskem je za radijsko oddajo Sotočja izjavila: »Delam na tem, da bi samo območje označili že pri Monoštru in z druge strani ob meji, da bi vedeli, da se tu začne slovensko Porabje na Madžarskem, kajti radi mešajo našo pokrajino z Órségom. Naši duši bo lažje, če bomo vedeli, da je tu slovensko Porabje.«, glej: <http://radioprvi.rtv slo.si/2015/11/sotocja-44/>

navedli slovenščino (46 %), ravno tako se je manj oseb odločilo za slovensko narodnost (7 %) (Glej tabelo 4). Med glavnimi vzroki za upad števila slovenskega prebivalstva treba izpostaviti negativni prirastek prebivalstva in staranje prebivalstva. Slabih 70 % slovenskega prebivalstva je starejših od 40 let (983 oseb je bilo uvrščenih v kategorijo od 40 do 59 let, 965 pa v kategorijo nad 60 let). Zvišala se je tudi povprečna starost v primerjavi z ostalimi narodnimi in etničnimi skupnostmi in z večino (Munda Hirnök 2014,109–110).

Tabela 4: Število Slovencev glede na kategoriji maternega jezika in narodne pripadnosti

leto popisa	materni jezik	narodna pripadnost
2001	3.187	3040
2011	1.723	2.820

Razvojni načrti Madžarske v preteklosti so zaobšli obmejno območje. Porabje zaradi skromnih naravnih razmer ni bilo vključeno v državne projekte, ampak ga je država pustila kot gozdno območje (neke vrste gozdni rezervat), kar se danes kaže kot prednost. Z demokratičnimi spremembami na Madžarskem konec prejšnjega stoletja, z vstopom Madžarske v EU in schengensko območje, se je Porabje odprlo. Prej obrobna pokrajina se je znašla v središču evropskih tokov, kar zahteva od prebivalcev nova poklicna in druga znanja, tudi jezikovna.

Šele v zadnjih nekaj letih se je z razvojem infrastrukture odprlo nekaj delovnih mest v porabskih vaseh, toda gospodarski razvoj še zmeraj močno ovirajo dejavniki, kot so: porabski Slovenci nimajo lastnega kapitala (razen nekaterih izjem), pomanjkanje visoko izobražene populacije, slabo razvita prometna infrastruktura (v zadnjih letih se sicer postopoma izboljšuje), poljedelstvo zaradi premajhnih parcel, preslabe kvalitete zemlje, zastarele mehanizacije ne daje zadostnega zaslužka (za mlade niti ni privlačna in perspektivna panoga). Zaradi gospodarske nerazvitosti je izseljevanje še zmeraj prisotno. Razvojna agencije Slovenska krajina (2006) s projekti, ki so financirani iz evropskih in državnih skladov prispeva k izboljšanju pogojev na področju gospodarstva, kmetijstva in turizma. Slovenska

vzorčna kmetija (2015) kot osrednji center v Porabju pa je namenjen druženju, izobraževanju in spodbujanju kmetijskih dejavnosti. Obe instituciji s številnimi delavnicami in z drugimi aktivnostmi spodbujata tudi medgeneracijsko sodelovanje na različnih področjih, kar lahko pripomore k ozaveščanju staršev in otrok o porabsčini/slovenščini kot pozitivni vrednoti, tudi tržni.

4. ZAKLJUČNA RAZMIŠLJANJA

Za starejšo generacijo v Porabju je značilno, da ni imela možnosti, da bi spoznala in se naučila knjižno slovenščino. Za njih predstavlja oziroma razumejo kot svojo materinščino porabsko narečno zvrst slovenščine, ki je zaradi specifičnih jezikovno-kulturnih razmer v Porabju postala tudi jezik javnega življenja, v medijih, cerkvi in (deloma) tudi v porabskih šolah kot most do standardnega knjižnega jezika (Just 2009, 29).

Izsledki opravljenih raziskav in terenske izkušnje kažejo, da je v slovenskih oziroma mešanih družinah prišlo do prekinitve prenosa porabskega narečja/slovenskega jezika na otroke. Ker otroci iz družin ne prinesejo osnove porabskega narečja/slovenskega jezika, so v šoli začetniki in jim učenje slovenskega jezika dela težave, manjka jim tudi motivacija za učenje slovenskega jezika.

Učenje slovenskega jezika niti za pripadnike večine ne predstavlja take perspektive kot npr. za pripadnike večine v Benečiji ali na avstrijskem Koroškem. Predpostavljamo, da madžarske družine enako kot slovenske oziroma mešane, vidijo več perspektive v jezikih kot sta nemščina in angleščina. Spremenjene razmere zahtevajo drug pristop do staršev. Treba bo izdelati take oblike motivacij, ki bi mlade družine pa če tudi mešane, spodbujale k učenju slovenščine in njenemu prenosu na svoje otroke. Še bolj bo treba okrepiti medgeneracijsko sodelovanje (delavnice, literarni večeri v narečju/slovenščini ipd.).

Spremenjene okoliščine in spremenjena narodnostna struktura učencev zahtevajo tudi od šol drugačne pristope, take, ki bi pri otrocih iz slovenskih in mešanih družin spodbudili željo za učenje slovenskega jezika kot jezika staršev oziroma starih staršev, pri otrocih iz neslovenskih družin pa željo do znanja jezika soseda oziroma sosednje države Slovenije.¹⁴

¹⁴ Nedavno strokovno srečanje na Gornjem Seniku, ki ga je pripravila višja svetovalka za šolstvo Slovencev na Madžarskem, je bilo namenjeno razpravam o izboljšanju učinkovitosti pouka slovenskega jezika in dvojezičnega pouka na porabskih narodnostnih šolah v sodelovanju s slovensko katedro Univerzitetnega središča Savaria Zahodnomadžarske univerze v Sombotelu. Stroka meni, da porabsko šolstvo nujno potrebuje strategijo, ki bo vsebovala tudi kadrovske potrebe obeh šol itd., več o tem glej: Eöry 2017, 3.

5. VIRI IN LITERATURA

2011. évi CLXXIX. Törvény a nemzetiségek jogairól (Zakon o pravicah narodnosti, 2011, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV)

Bajzek Lukač, M., 2014. Priložnosti za slovenščino na Madžarskem. V: Tivadar, Hotimir (ur.), Prihodnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 165–170.

Državna slovenska samouprava,

<http://www.slovenci.hu/index.php/oktatas-kultura/szloven-nyelvoktatasban-reszesulo-gyermekek-let>

Eöry, S., 2017. Katedra bo pomagala učiteljem. Porabje (6), 9. 2. 2017.: 3.

Györi-Nagy, S., 1987. Dinamika dvojezičnosti na Gornjem Seniku/Felsőszölnök. Madžari in Slovenci: Sodelovanje in sožitje ob jugoslovansko-madžarski meji. Ljubljana: ČZDO Komunist, TOZD Komunist, Inštitut za narodnostna vprašanja, 539–561.

Just, F., 2009. Porabje. Murska Sobota: Franc-Franc: Društvo Argo (Knjižna zbirka Vse o).

Magyarország Alaptörvénye (Temeljni zakon Madžarske) (2011), https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV

Mukič, F., 1998. Narečje smo opustili, knjižne slovenščine se nismo naučili. V: V. Klopčič (ur.). Živeti z mejo, Materinščina, dejavnik osebne in skupnostne narodnostne identitete: zbornik referatov na znanstveno-kulturnem srečanju v Murski Soboti, 5.-6. junija 1998, (Narodne manjšine, 4). Ljubljana: INV, SATZU, Zveza Slovencev na Madžarskem, 244–257.

Munda Hirnök, K., 2014. Številčni razvoj Slovencev na Madžarskem – primerjava popisnih podatkov 2001, 2011. Etnologija Slovencev na Madžarskem, št. 6, 107–117.

Munda Hirnök, K. in Medvešek, M., 2016. Čezmejna mobilnost porabskih Slovencev. Traditiones 45, št. 3, 89–111.

Munda Hirnök, K. in Novak Lukanovič, S., 2016. Slovenščina v Porabju: stopnja vitalnosti. V: Danijel, Grafenauer, Katalin Munda Hirnök (ur.). Raznolikost v raziskovanju etničnosti: izbrani pogledi. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 192–219.

Nečak Lük, A., 1998. Jezik in etnična pripadnost v Porabju. V: A. Nečak Lük, B. Jesih (ur.): Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru., Izsledki projekta Inštituta za narodnostna vprašanja. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 231–252.

Perger, V., 2009. Vloga porabskega narečja pri ohranjanju narodnostne identitete v Porabju na Madžarskem. V: Novak Popov, Irena (ur.), Slovenski mikrokozmosi – medetnični in medkulturni odnosi. 20. Slovenski slavistični kongres: zbornik predavanj. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 343–356.

Perger, V., 2016. *Slovenščina kot priložnost za vaše otroke (Priročnik za starše, Druga, posodobljena izdaja) = A szlovén nyelv – lehetőség az ön gyermeke számára (Szülői Kézikönyv, Második átdolgozott kiadás)*. Gornji Senik: Državna slovenska samouprava = Felsőszölnök: Országos Szlovén Önkormányzat.

Perger, V., 2017. Bo dovolj prvošolcev za pouk slovenščine v Monoštru? *Porabje* (2), 12. 1.: 12.

Poročilo o opazovanju pouka slovenskega jezika, spoznavanja slovenstva in dvojezičnega pouka na Dvojezični osnovni šoli Jožefa Košiča Gornji Senik. Posnetek stanja in priporočila, oktober, 2014 (poročilo je pripravila mag. Valerija Perger, višja svetovalka za šolstvo Slovencev na Madžarskem), Zavod RS za šolstvo OE Murska Sobota.

Poročilo o opazovanju pouka slovenskega jezika, spoznavanja slovenstva in dvojezičnega pouka na Dvojezični osnovni šoli Števanovci. Posnetek stanja in priporočila, februar, 2014 (poročilo je pripravila mag. Valerija Perger, višja svetovalka za šolstvo Slovencev na Madžarskem), Zavod RS za šolstvo OE Murska Sobota.

Resolucija o položaju avtohtonih slovenskih manjšin v sosednjih državah in s tem povezanimi nalogami državnih in drugih dejavnikov, 1996. Uradni list RS, št. 35-2280/1996.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018, 2013. Uradni list RS, št. 62/13.

Sotočja. Ljubljana: Radio Slovenija – Prvi program, 23. 11. 2015,
<http://radioprvi.rtv slo.si/2015/11/sotocja-44/>

Zakon o ratifikaciji sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji 1993. Uradni list RS, št. 23/1993.

Zakon o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja, 2006. Uradni list RS, št. 43/2006 in 76/2010.